

Tieteellisen tiedon saatavuus pääkaupunkiseudulla

■ Reijo Miettinen

Suomi asetti jo 1990-luvulla tavoitteekseen tulla informaatioyhteiskunnan edelläkävijäksi. Toisaalta tiedepolitiikassa on puhuttu tutkimuksen infrastruktuurien kehittämisestä tutkimustyön tehokkuuden ja ajanmukaisuuden turvaamiseksi. Tästä näkökulmasta on hämmentävää, miten hankalaa tieteellisen informaation saatavuus Helsingin yliopistossa toimivalle tutkijalle voi olla. Opetukseen, ohjaukseen ja projektien johtamiseen liittyvät kokoukset sekä opinnäytteiden arviointi vievät pääosan normaaleista työpäivistä. Samalla – siis usein iltaisin ja viikonloppuisin – on yritettävä huolehtia esimerkiksi konferenssiesitelmien ja tieteellisten artikkelien kirjoittamisesta sovittuihin määräaikoihin mennessä. Ne edellyttävät aiheita koskevan tiedon hankkimista, kommentointia ja hyödyntämistä.

Kuvaan seuraavassa, miten tieteellistä työtä varten tarvitsemani aineiston hankinta minulta sujui toukokuun kahden viimeisen viikon aikana. Minulla oli kirjoitettavana tai viimeisteltävänä kolme kirjallista tuotetta. Ensimmäinen niistä oli yhteistoiminnallista luovuutta koskeva luku Cambridge University Pressille toimitettavaan kirjaan. Sen kannalta kiinnostava viimeaikainen kontribuutio oli Manuel Sosan *Organization Science* (OC) -lehden vuoden 2011 ensimmäisessä numerossa julkaistu artikkeli ”Where do the creative interactions come from”. OC on Helsingin yliopiston e-lehdissä, mutta pääsyä uusimpaan tietoon (neljään viimeiseen vuosikertaan) ei ole. Niinpä lähetin viestin Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulussa työskentelevälle kollegalleni ja pyysin häntä lähettämään artikkelin. Hän vastasi, että heidän koulussaan lehden viimeinen vuosi on suljettu, eikä hän siksi saa sitä lähetetyksi. Painettuna versiona OC tulee molempien kauppakorkeakoulujen kirjas-

toihin. Helsingin yliopiston kirjastot eivät tilaa tai hanki aineistoa eri kampuskirjastoistaan eivätkä pääkaupunkiseudun muista tieteellisistä kirjastoista, joten ainoa keino on mennä kirjastoon kopioimaan artikkeli. Pyöräilin Käytätymistieteellisen tiedekunnan kampukselta Siltavuorenrannasta Ruotsalaisen kauppakorkeakoulun kirjastoon Arkadiankadulle. Lehti oli joidenkin järjestelyjen takia suljetussa varastossa ja odottelun jälkeen sain lehden numeron ja mahdollisuuden kopioida artikkelin (4.20 €). Työpäivän katkaissut kopiointimatka kesti tunnin ja vartin.

Saamani artikkeli oli hyvä yhteenveto alueen viimeaikaisesta tutkimuksesta ja sen lähdeluettelosta löysin kymmenen artikkelia, joiden lukemista pidin tarpeellisena. Kuusi niistä sain tulostetuksi e-lehdistä. Neljä niistä oli lehdissä, jotka eivät tulleet sähköisessä tai painetussa muodossa Helsingin yliopiston kirjastoon, eivätkä olleet tulostettavissa *Google-scholar* hakupalvelun kautta. Kahta näistä pidin kirjoittamistyöni kannalta välttämättöminä. Niiden saamiseksi minun olisi jälleen pitänyt hypätä pyörän satulaan, mutta minulla ei ollut siihen nyt mahdollisuutta. Lupaamani luvun kirjoittaminen myöhästyi sovittua aikataulusta, koska sen kirjoittamisen kannalta olennaisen informaation hankkiminen oli kohtuuttoman hankalaa ja tiedonhakuretket oli vaikeaa sovittaa aikatauluihini. Jos kolmannes löydetyistä uusista lähteistä edellyttää kukin uuden matkan, hidastaa se työtä ratkaisevalla tavalla.

Toinen työ oli kollegan kanssa *European Group of Organizational Studies* (EGOS) -konferenssiin kirjoitettava paperi rakentamisen tietomallintamisesta. Sitä varten olisin tarvinnut Dorothy Nelkinin artikkelin ”Promotional

Metaphors and their population appeal” *Science and Public Policy* -lehdestä vuodelta 1994. Lehti on saatavilla Helsingin yliopiston kirjastosta e-lehtenä vuodesta 1996. Vuoden 1994 painettu vuosikerta oli Käyttäytymistieteellisen kirjaston virkailijan tulkinnan mukaan sijoitettu Kumpulan kampuksen kirjastoon. Hän kehotti minua hakemaan artikkelin sieltä, koska aineistoa ei siirrellä yliopiston kirjastojen välillä. Tähän siis tarvittaisiin puolentoista tuntia aikaa. Koska Kumpulan kirjasto suljetaan kesällä klo 15.30, matkan sovittaminen työpäivään oli entistä vaikeampaa. Kirjoituksen jättöpäivää edeltävän päivän aamuna ajoin pyörällä töihin kirjaston kautta. Perillä kävi kuitenkin ilmi, että tarvitsemani lehden numero ei ollut Kumpulassa vaan varastokirjastossa Kuopiossa. Poljettuani Silta-uorenpenkereelle pyysin käyttäytymistieteellisen tiedekunnan kirjastoa tilaamaan artikkelin varastokirjastosta. Sain artikkelin kopion käyttööni kahdessa tunnissa, mutta hukkasin tiedon hakuun kaksi päivää.

Olin jättänyt toukokuun alussa Oxford University Pressille käsikirjoituksen *Innovation, human capabilities and democracy: Towards an enabling welfare state*, johon tehtävät täydennyskorjaukset oli tehtävä kesäkuun viidenteen päivään mennessä. Kirjani viimeistelyä varten etsin Martti Siisiäisen artikkelia ”Voluntary associations and social capital in Finland” (1999). Se on julkaistu Routledge-kustantamon julkaisemassa kokoomateoksessa. Teosta ei ole HELKA-kirjastoissa. Pääkaupunkiseudun ainoa kappale on Eduskunnan kirjastossa. Tarkistin verkosta kirjaston aukioloajan. En saanut selvää kirjaston remonttiin liittyvistä järjestelyistä. Pyöräilin tihkusateessa paikan päälle vain todetakseni, että kirjasto oli suljettu ja myöhemmin kesäkuun alussa tiedotettaisiin milloin ja miten lainaus voidaan suorittaa. Se olisi ollut liian myöhäistä sovitun aikataulun kannalta. Käyttäytymistieteellisen tiedekunnan kirjasto tilasi teoksen kaukolainana Jyväskylän yliopiston kirjastosta. Sain sen käsiini vasta käsikirjoituksen jättöpäivänä. Ehdin juuri ajoissa. Kirjasto lopetti kaukolainauspalvelun kesäkaudeksi.

Edellä kuvatun toukokuun kahden viimei-

sen viikon aikana minun olisi pitänyt tehdä jotekemieni lisäksi kolme matkaa (à 1,5 tuntia) saadakseni kopiot tarvitsemistani artikkeleista. Toisin sanoen minun olisi pitänyt käyttää 10 % työajastani kirjastoihin matkustamiseen ja kopiointiin. Lisäksi aikaa kuluu aineiston jäljitämiseen ja saatavuuden selvittämiseen eri kirjastoista (aukioloajat, kopiointimahdollisuudet, reitit jne.). Entä mikä olisi tilanne monitieteellistä tutkimusta tekevällä professorilla tai tutkijalla, joka ei käytä nopeinta ja joustavinta liikennemuotoa, polkupyörää? Oman auton käyttö pysäköintiongelmiseen ja julkisen liikenteen käyttäminen kävelymatkoineen pidentäisivät nouto- ja kopiointimatkoja entisestään. Tämä ei voi olla tieteellisen työn laadun ja tehokkuuden turvaamisen kannalta järkevä ratkaisu.

Voin verrata asioiden tilaa kahteen muuhun kirjastoon, joita minulla on ollut mahdollisuus käyttää. Helsingin kunnallisessa kirjastojärjestelmässä voi tilata kirjan mihin tahansa toimipisteeseen ja kirjat voi myös palauttaa mihin tahansa kirjastopisteeseen. Toisin on Helsingin yliopistossa. Aineistoa ei voi tilata tai siirtää toisista kampuskirjastoista eikä sitä tilata pääkaupunkiseudun muista tieteellisistä kirjastoista. Kaiken lisäksi eri laitoskirjastot ovat auki eri aikaan, minkä vuoksi pelkkä palauttaminen työpäivän jälkeen, varsinkin kesäaikana, on vaikeaa ja vaatii aukioloaikoja koskevaa etukäteistyötä ja vahvaa uskoa siihen, että verkossa esitetty tieto on ajan tasalla. Helsingin yliopistolla on sisäinen postijärjestelmä. Miksi sitä ei voida käyttää kirjastojen aineiston vaihtamiseen eri toimipisteiden välillä tai aineiston toimittamiseen tutkijoille? Miksi tutkijat eivät voi tilata käyttöönsä artikkelikopioita suoraan varastokirjastosta? Helsingin yliopiston uusi hieno keskuskirjasto ei ratkaise tätä ongelmaa, jos aineistoa ei välitetä sinne kampuskirjastoista ja muista pääkaupunkiseudun tieteellisistä kirjastoista.

Vertailu Kalifornian yliopistoon kertoo miten tietotekniikka ja kirjastopalvelut voidaan yhdistää. Työskentelin vuonna 1995 vierailavana tutkijana University of California San Diegossa (UCSD). Tiedon hankinnan perustyövälineenä oli tietokanta, johon oli yhdistetty kaikkien Kali-

fornian yliopiston kampusten kirjastojen kokoelmien tiedot. Tiedon haku tapahtui napauttamalla tietokannan löydettyä kohdetta ja tilaamalla se sähköisesti. Kirja tai artikkeli tuli seuraavana päivänä postilokeroosi riippumatta siitä, minkä kampuksen kirjastossa se sijaitisi. Kyseessä on tutkimustyön mahdollistuva perusinfrastruktuuri ja -edellytys. Tutkija saa viivytyksettä käyttöönsä tieteellisen työnsä kannalta relevantin sekä uuden että vanhemman kirjallisuuden. Jos tutkimukselta odotetaan kansainvälistä tasoa (osallistumista tieteelliseen keskusteluun) ja tehokkuutta (työskentelyä sovitujen aikataulujen mukaisesti), tiedon nopean ja esteettömän saatavuuden turvaaminen on perusedellytys. Osittain matkustamiseen ja kopiointiin perustuva tiedonhankintajärjestelmä on jäänne tavaroiden ja ihmisten liikkuttamiseen perustuvasta massatuotannon yhteiskunnasta. Se on myös esimerkki Suomen jälkeenjääneisyydestä informaatioteknologian hyödyntämisessä.

Kirjoittaja on aikuiskasvatustieteen professori Helsingin yliopistossa.

ITÄMAIDEN TUTKIJAT

Tieteelliset seurat ovat julkaisseet vapaamuotoisia kertomuskokoelmia tohtoriksi tulemisesta. Nyt ovat vuorossa itämaiden tutkijat: *Miten minusta tuli tohtori. Itämaiden tutkijat kertovat* (toim. **Lotta Aunio & Juha Janhunen**, Suomen Itämainen Seura 2012). Sitä ennen kirjoittajina ovat olleet historiantutkijat, oikeustieteilijät, kasvatustieteilijät ja filosofit. Itämaiden tutkimusta edustavat oppiaineet ovat keskittyneet Helsingin yliopistoon. Aasian ja Afrikan kielten ja kulttuurien tutkimus on osa vuonna 2010 perustettua Maailman kulttuurien laitosta. Suomen Itämaiden Seurasta (per. 1917) on tullut vuosikymmenten kuluessa yhä kansainvälisempi ja sen työkenttä on laajentunut kattamaan Aasian ja Afrikan kaikki osat. Teoksessa on mukana ”omalla äänellään” 30 itämaiden tutkijaa.

TURUN KIRJA- JA TIEDEMESSUT

5.10. klo 15.00–15.40 KRIISIEN MUISTAMINEN JA UNOHTAMINEN
Tietolava

Sisällissodan muistaminen Suomessa ja Espanjassa. Miten historiaa välitetään jälkipolville? Miten voimme unohtaa ilman toistumisen riskiä?

Puheenjohtaja: kulttuurihistorian professori **Hannu Salmi** (Turun yliopisto). Keskustelemassa kulttuuriantutkija **Anne Heimo** (Turun yliopisto), kirjailija **Sirpa Kähkönen** ja oikeushistorian professori **Jukka Kekkonen** (Helsingin yliopisto). Lisäksi lyhyt tietoisku Tieteen päivistä.

Järjestäjinä: Tieteen päivät ja Tieteellisten seurain valtuuskunta

HELSINGIN KIRJAMESST

26.10. klo 10.30–11.30 KRIISISTÄ RAUHAAN
Aino-kabinetti

Miten rauhaan palaaminen onnistuu sodan tai konfliktin jälkeen? Keskustelutilaisuudessa puhutaan humanitaarisista kysymyksistä ja demokratian toteuttamisen haasteista. Miksi rauhaan palaaminen on niin vaikeaa? Keskustelun puheenjohtajana tuottaja **Ilkka Vehkalahti** ja keskustelijoina kansanedustaja **Pekka Haavisto**, Rauhanturvaajaliiton puheenjohtaja **Paavo Kiljunen**, kirjeenvaihtaja **Anna-Lena Laurén** ja professori **Helena Ranta**. Järjestäjät: Tieteen päivät, Tieteellisten seurain valtuuskunta ja Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta

IHMINEN, KONE JA TULEVAISUUS – ALAN TURING 100 VUOTTA

17.–18.11. XXXI HUMANISMIN PÄIVÄT Arbis, Dagmarinkatu 3, Helsinki

Tilaisuuden järjestäjinä ovat Suomen Humanistiliitto sekä muun muassa Tulevaisuuden tutkimuksen seura. Puhujina mm. Kaj Sotala ja Jyrki Kasvi sekä tulevaisuusnäkökulmaa edustamassa Mika Pantzar ja Marja-Liisa Viherä.

Osallistumismaksu: 30 € koko ajalta ja 20 € yhdeltä päivältä. Opiskelijoille, eläkeläisille, työttömille järjestävien yhteisöjen jäsenille 50 % alennus. Ilmoittautuminen 12.11. mennessä Eeva Karttuselle: puh. 040 584 0495 tai eeva.hanno@karttunen.org. Lisätietoja: www.humanistiliitto.fi.